

Uuden hankintalainsäädännön soveltamisala

Julkisten hankintojen neuvontayksikön seminaari 24.1.2017

Vanhempi hallitussihteeri Markus Ukkola

Työ- ja elinkeinoministeriö

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Lainvalmistelun prosessiopas

- Osoitteessa <http://lainvalmistelu.finlex.fi/1-esivalmistelu/>

Valitse prosessin vaihe

EU:n hankintadirektiivi

EU-lainsäädännön tulevaisuus

- Euroopan komissio käynnistänyt konsultaatioita hankintalainsäädäntöön liittyen
  - Oikeussuojasäännöt (24.4.2015 – 20.7.2015) > **ei ole vielä johtanut direktiiviehdotukseen**
  - Advisory group on cross-border access for SMEs to defence and security contracts – Final report and recommendations (11/2016) > **ei ole vielä johtanut direktiiviehdotukseen**

Soveltamisalan muutokset

- **Aiempaa selvemmat säännöt (etenkin lain perusteluissa lisäinformaatiota) siitä, mihin järjestelyihin sovelletaan hankintalainsäädäntöä ja mihin ei**
- **Muuttuneet kansalliset kynnysarvot**
- **Muuttuneet säännöt sidosyksiköistä ja hankintayksiköiden yhteistyöstä**
- **Uusia soveltamisalapoikkeuksia**

Uudet kansalliset kynnyksarvot

- Tavara- ja palveluhankinnat 30 000 e => 60 000 e
- Sote-palveluhankinnat 100 000 e => 400 000 e
- Muut erityiset palveluhankinnat 100 000 e => 300 000 e
- Käyttöoikeussopimukset (palvelut) 30 000 e => 500 000 e
- Käyttöoikeusurakat 150 000 e => 500 000 e
- Rakennusurakat (150 000 e) jäävät ennalleen

Sidosyksikköhankinnat

- Uusi hankintalaki:
- Lakia ei sovelleta hankintaan, jonka hankintayksikkö tekee sidosyksiköltään.
- Sidosyksikkö = hankintayksiköstä muodollisesti erillinen ja päätöksenteon kannalta itsenäinen yksikkö
- Lisäedellytyksenä on, että hankintayksikkö yksin tai yhdessä muiden hankintayksiköiden kanssa käyttää määräysvaltaa yksikköön samalla tavoin kuin omiin toimipaikkoihinsa.
- Lisäedellytyksenä on, että yksikkö harjoittaa enintään 5 % ja enintään 500 000 euron osuuden liiketoiminnastaan muiden tahojen kuin niiden hankintayksiköiden kanssa, joiden määräysvallassa se on
- Sidosyksikössä ei saa olla muiden kuin hankintayksiköiden pääomaa
- Käänteinen sidosyksikkösuhde ja ns. in house sisters –kuvio mahdollista kilpailuttamatta

Sidosyksikköhankinnat

- **5 % osuus lasketaan sopimuksen tekemistä edeltävien kolmen vuoden keskimääräisestä kokonaisliikevaihdosta tai muusta vastaavaan toimintaan perustuvasta määrästä (TaVM – muu vastaava toiminta voisi olla perusteltua lain voimaantullessa)**
- **(POIKKEUS 1) Sidosyksikön ulosmyyntiprosentti on 10 %, kun hankintayksikön määräysvallassa olevan yksikön liiketoimintaa vastaavaa markkinaehtoista toimintaa ei ole. Näin on tilanne, jos**
  - hankintayksikkö on julkaissut sen määräysvallassa olevan yksikön suunnitellusta ulosmyynnistä avoimuusilmoituksen HILMAssa
  - Hankintayksikkö ei saa ilmoituksessa määritellyssä määräajassa vastauksia liiketoimintaa vastaavasta markkinaehtoisesta toiminnasta
  - Määräajan oltava vähintään 14 vrk ilmoituksen julkaisemisesta
- **10 % osuutta sovelletaan edellytysten täyttyessä yksikköön kolmen vuoden ajan vastausmääräajan päättymisestä**

Avoimuusilmoitus

- Löytyy vuoden alusta alkaen HILMAsta – lomakkeen alussa valitaan, käytetäänkö avoimuusilmoitusta sidosyksikön, hankintayksiköiden yhteistyön vai jonkin muun järjestelyn ilmoittamiseen
- Mikä on riittävä vastaus markkinatoimijalta, jotta 10 % ei ole sovellettavissa?
- TaVM: ” Ehdotettu joustomekanismi on kuitenkin myös joiltakin osin ongelmallinen. Säännös jättää avoimeksi esimerkiksi sen, minkälainen sitovuus on lainkohdan tarkoittamalla ilmoitukseen vastanneen toimijan vastauksella. Talousvaliokunta katsoo, että säännöstä on tulkittava siten, että ulosmyyntirajan jouston esteeksi katsotaan vain sellainen vastaus, joka on alustavissa sopimusneuvotteluissa todettu sisällöllisesti ja muilta ehdoiltaan sidosyksikön kanssa tehtäväksi aiottua sopimusta vastaavaksi ja jonka toteuttamiseen vastaaja on sitoutunut.”

Sidosyksikköhankinnat

- **(POIKKEUS 2) Prosenttirajoitusta ei sovelleta silloin, kun ulosmyynnin arvo on sopimuksen tekemistä edeltävien kolmen vuoden ajalta keskimäärin alle 100 000 euroa vuodessa.**
- **Sidosyksikön ulosmyyntirajalla siirtymäkausi:**

Sektori	Vuosi 2017	Vuosi 2018	Vuosi 2019	Vuosi 2022
<i>Jätehuoltosektori</i>	15 %	10 %	5 % ja 500 000 EUR	5 % ja 500 000 EUR
<i>Sosiaali- ja terveydenhuoltosektori</i>	10 %	10 %	10 %	5 % ja 500 000 EUR
<i>Kaikki muut sektorit</i>	10 %	10 %	5 % ja 500 000 EUR	5 % ja 500 000 EUR

Miksi juuri 5 % ja 500 000 EUR?

• Kuinka paljon 5 % on mistäkin summasta?

5 % osuus	Kokonaisliikevaihto
350 000 EUR	7 miljoonaa EUR
450 000 EUR	9 miljoonaa EUR
500 000 EUR	10 miljoonaa EUR
600 000 EUR	12 miljoonaa EUR
700 000 EUR	14 miljoonaa EUR
750 000 EUR	15 miljoonaa EUR
1 miljoona EUR	20 miljoonaa EUR
2 miljoonaa EUR	40 miljoonaa EUR
3 miljoonaa EUR	60 miljoonaa EUR
5 miljoonaa EUR	100 miljoonaa EUR
7,5 miljoonaa EUR	150 miljoonaa EUR
10 miljoonaa EUR	200 miljoonaa EUR

Miksi juuri 5 % ja 500 000 EUR?

- Kuinka monta prosenttia 500 000 euroa on mistäkin summasta?

500 000 euroa	Kokonaisliikevaihto
5 %	10 miljoonaa euroa
4,2 %	12 miljoonaa euroa
3,6 %	14 miljoonaa euroa
3,3 %	15 miljoonaa euroa
2,5 %	20 miljoonaa euroa
1,3 %	40 miljoonaa euroa
0,8 %	60 miljoonaa euroa
0,5 %	100 miljoonaa euroa

Miksi juuri 5 % ja 500 000 EUR?

- Se mahdollistaa vähäisen ja hetkittäisen sidosyksikön ylikapasiteetin ulosmyynnin puoleen miljoonaan euroon saakka;
- Alle 100 000 euron vuosittaisessa ulosmyynnissä sallittu prosenttiosuus voi olla korkeampi kuin 5 % (jolloin hyvin pienen kokonaisliikevaihdon sidosyksiköissä sääntely ei muodostu kohtuuttomaksi, esim. koulutuskuntayhtymien kioski- tai kampaamopalvelut);
- 5 % 20 miljoonan euron vuosittaisesta liiketoiminnasta tarkoittaisi jo miljoonan euron ulosmyyntiä vuositasolla, mikä voi vähäistä enemmän väristää markkinoiden tasapuolisuutta.
- 500 000 euron prosenttiosuus alkaa olemaan hyvin pieni vasta hyvin suurten kokonaisliikevaihtojen kohdalla (40 milj.)

Sidosyksikön toiminnan kohdistuminen

- Mitä tarkoitetaan sillä, että ”ulosmyydään” jollekin tai että harjoitetaan liiketoimintaa jonkun kanssa
- Miten erotetaan ”sisälle myynti” ja ”ulosmyynti”
- Direktiivi: ”yli 80 prosenttia kyseisen määräysvallassa olevan oikeushenkilön toiminnoista suoritetaan niiden tehtävien täyttämiseksi, jotka se on vastaanottanut määräysvaltaa käyttävältä hankintaviranomaiselta”
- EUT C-553/15, Undiz Servizi: ” Näin ollen on välttämätöntä, että sopimuspuoleksi valitun yksikön toiminta tapahtuu pääasiassa sen omistavan tai omistavien julkisyhteisöjen hyväksi.”
- ”kaikkea sitä toimintaa...joka tapahtuu sellaisten henkilöiden hyväksi, joilla ei ole tähän yksikköön määräysvaltasuhdetta, vaikka ne olisivat viranomaisia, on pidettävä ulkopuolisten hyväksi harjoitettuna toimintana.”

Useampi määräysvaltaa käyttävä hankintayksikkö

- Sidosyksikkösäännöt ovat erilaisia riippuen siitä, onko sidosyksiköllä *yksi tai useampi siihen määräysvaltaa käyttävää hankintayksikköä*
- Jos määräysvaltaa käyttää useampi hankintayksikkö, tulee osoittaa *yhteinen määräysvalta*:
  - Sidosyksikön päätöksentekokelemissä tulee olla kaikkien osallistuvien hankintayksikköjen edustajia – yksi edustaja voi edustaa useampaa hankintayksikköä
  - Määräysvaltaa käyttävät hankintayksiköt voivat yhdessä käyttää *määräävää vaikutusvaltaa* sidosyksikön *strategisiin tavoitteisiin ja merkittäviin päätöksiin*
  - Sidosyksikkö ei pyri tavoitteisiin, jotka ovat ristiriidassa määräysvaltaa käyttävien hankintayksiköiden kanssa

Hankintayksiköiden yhteistyö

- **Edellytykset:**
  - Hankintayksiköt toteuttavat yhteistyössä ja yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi
  - hankintayksiköiden vastuulla olevat
  - yleisen edun mukaiset palvelut
  - Osallistuvat hankintaviranomaiset harjoittavat avoimilla markkinoilla **alle 5 % ja enintään 500 000 euron osuuden** yhteistyön piiriin kuuluvista toiminnoistaan (samat säännöt tältä osin kuin sidosyksikköpykälässä)

T&K-poikkeus

- **Nyt täsmennetty, että T&K –hankinnat ovat lain soveltamisalan ulkopuolella paitsi, jos niistä saatava hyöty koituu yksinomaan hankintayksikölle sen toiminnassa käytettäväksi ja hankintayksikkö korvaa suoritettua palvelua kokonaan**
  - Ts. jos hankintayksikkö ei korvaa suoritettua palvelua kokonaan itse **tai jos**
  - T&K-hankinnasta saatava hyöty koituu muillekin kuin hankintayksikölle sen toiminnassa käytettäväksi
  - T&K-hankinta jää hankintalain soveltamisalan ulkopuolelle
- **Säännöksellä pyritään edistämään SEUT 179 artiklan mukaista tutkimuksen ja teknologian kehittämistä Euroopan unionissa**

T&K -poikkeus

- Ko. soveltamisalapoikkeus on *erotettava* tutkimuksen ja kehityksen *rahoittamisesta avustuksin*, joka jää hankintalain ulkopuolelle jo sen perusteella, että avustaminen ei ole hankintasopimus
- Poikkeuksen pääasiallinen kohde: yritysten ja korkeakoulujen väliset tutkimus- ja kehittämishankkeet
- Direktiivin johdanto: T&K-toiminnan tulosten *näennäinen jakaminen tai pelkästään symbolinen osallistuminen palveluntarjoajalle suoritettuun korvaukseen ei oikeuta soveltamisalapoikkeukseen vetoamista*
- Merkityksellistä tutkimuksen avoimuus ja hyödynnettävyys mahd. laajasti

T&K-poikkeus

- **Säännöksissä / lain liitteessä viitattu cpv-koodeihin:**
  - Tutkimus- ja kehityspalvelut sekä niihin liittyvät konsulttipalvelut (73000000-2)
  - Tutkimuspalvelut ja kokeelliset kehityspalvelut (73100000-2)
  - Tutkimuspalvelut (73110000-6)
  - Tutkimuslaboratorioiden palvelut (73111000-3)
  - Merentutkimuspalvelut (73112000-0)
  - Kokeelliset kehityspalvelut (73120000-9)
  - Tutkimus- ja kehitystoiminnan suunnittelu ja toteutus (73300000-5)
  - Puolustusalaalla toteutetut ennakkototeutettavuustutkimus ja teknologinen demonstrointi (73420000-2)
  - Testaus ja arviointi (73430000-5)

Muita uusia soveltamisalapoikkeuksia

- Oikeudelliset palvelut (edunvalvonta, edustaminen tuomioistuimissa, notaarien toiminta, julkisen vallan käyttö)
- Yleishyödyllisiltä yhteisöiltä tehtyt pelastuspalveluhankinnat (mm. vapaapalokunnat, EUT C-113/13)
- Poliittisten puolueiden kampanjoihin liittyvät mainospalvelut
- Täsmennyksiä tutkimus- ja kehittämispalvelupoikkeukseen
- Täsmennyksiä kolmansien maiden / kv-järjestöjen erityispoikkeukseen
- Täsmennyksiä audiovisuaalisten palvelujen poikkeukseen
- Käyttöoikeussopimusten osalta erikoispoikkeuksena vesihuoltosektori
- Käyttöoikeussopimusten osalta erikoispoikkeuksena rahapelit

Pilkkomiskielto

- Säännöt pysyneet ennallaan
- Erotettava hankinnan jakamisesta – pilkkominen liittyy hankinnan suunnitteluvaiheeseen ja *ennakoidun* arvon laskemiseen
- Hankintaa ei saa pilkkoa eriin tai sen arvoa ei saa laskea poikkeuksellisin menetelmin lain soveltamisen välttämiseksi, eikä tavarahankintaa tai palveluhankintaa saa liittää rakennusurakkaan keinotekoisesti lain soveltamisen välttämiseksi
- Ei juurikaan tuomioistuinkäytäntöä
- Testejä: ovatko tavaroiden/palveluiden ja urakoiden markkinat merkittävästi erilaisia, mikä liityntä tavaroilla/palveluilla on urakkaan, mitä hankintojen erillään kilpailuttaminen tarkoittaisi hinnan ja muiden ehtojen sekä kilpailun laajuuden osalta?

Kiitos!

Markus Ukkola
markus.ukkola@tem.fi